

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 37

Barcelona, 23 de setembre del 1938

Preu: 50 cèntims

MONOLEGS INTERIORS

L'ENTREVISTA

«Avui, 15 de setembre, Mr. Chamberlain s'ha de veure amb Hitler a Berchtesgaden.» De què monologarà, doncs, monològant?... Inútil? Es clar. El lector ja sap, a hores d'ara, si els exèrcits d'Europa s'han llançat a la lluita o si continua, amb aquella gran diplomàcia el prolongat escanyament dels txecs. Vols profetitzar sobre el passat desconegut? Té el seu encís, és clar. Es fosc, l'encís, perquè els fets no puguin desmentir l'original oracle. Mitges paraules de l'experiència profunda, inspiració de gran poeta, manera inevitable de perdre el temps. Perquè, fet i fet, avui, 15 de setembre, Mr. Premier Neville Chamberlain ha d'entrevistar-se amb Herr Heil Adolf Führer Hitler a Berchtesgaden. De què monologarà, doncs, infeliç?

Heil heil heil, hoch hoch hoch, über alles. Entorn del petit cervell, milions d'ocques silvestres i salvatges alen i deixen caure la pota. Heil heil, hoch hoch. Ach, Wotan, quin ritme! El petit cervell ja és una gran roda aklamada. Hitler, mossegant àriament, ha escurat el seu plat de sang i fetge de jueu. Somriu gammadament, tot evàstic, alçant el vas d'aguardent. Ja és avall. Crema. Millor. No hi ha com una bona ardència per a capolar un demòcrata.

Well well well. Rule Britannia over—what? God save—what? Damn! Entorn del cervell inflat, tot madur d'experiència, volta el carrusel de l'Imperi. Arabs misteriosos escorren jueus per les cantonades. Jerusalem! Els panindis, quins indis! Què hi dirà De Valera? Però la força de l'Imperi és gran. Milions de martells piquen als arsenals. Mrs. Bloombury, la dispensera de Baker Street, s'emprova la careta antigàs. El nou tanc marxa a tota velocitat. Tanmateix, well well well. Mr. Chamberlain, que ha sucat i zuclat aristocràticament els seus espatlles, demana una tassa de te.

«Sudetes!» Quin crit! «No deixaré que la raça maledica jueva dels txecs els escorxi. Sóc fort, fort, fort! Tots els demòcrates són uns pipes. Stalin me la pagarà. Ach, Wotan! Mein Kampf! Vuitanta milions de nazis s'ho crosipran tot. Ja està dit. Ara vós.»

El petit cervell, gran roda, gira encès una estona encara. Després la roda minva, es va aturant. Hitler somriu. Els violins es fan intenses dins la cavitat cranial. Les remors de la selva hi ronden totes wagnerianes. Oh, que boniques! Força i dolçor! El Führer acluca els ulls i somriu. «No era pas jueu aquest Wagner? O potser era txec?» Herr Hitler obre uns ulls fumosos.

«Well, I must be firm», pensa Mr. Neville Chamberlain, té sentit els crits de la jungla, mirant el fons de la tassa. «Yes, yes. Cal que mostri la meua fermesa.» Somriu aristocràticament, enseyant la dent d'or.

«La Gran Bretanya no està disposada, segons com, a obrar de segons quina manera. Però si es produeixen segons quines circumstàncies potser la Gran Bretanya es veuria obligada a actuar segons com. Well, Herr Hitler, què me'n dieu?»

«Gut, sehr gut.» Hitler fa el senyal de l'esvàstica. Del cervell petit surt enlaire una serpentina de noms: Txecoslovàquia, Pomerània, Alsàcia—tot de geografia. Milions d'ocques salvatges flanquegen la gran tira: trap trap, über alles, trap, trap.

«Oh, it's all right. Calia parlar-hi clar», pensa el cervell madur. La seva serpentina és tan llarga com l'altra, però els mots són titulars de diari: «El nostre Chamb salva la pau!», «L'amansiment de la fera!», «Praga serà raonable». Milers de manifestants torics flanquegen la tira: trap trap, hip hip hurra!

I després què? ¿La gran vergonya o la gran lluita, que tampoc no es podrà evitar sense vergonya?

G. A. JORDANA

VILLARROEL ERA BARCELONÍ

La recent commemoració de la diada luctuosa de l'11 de setembre del 1714 ha donat ocasió a esmentar les principals figures del setge de Barcelona, entre les quals es destaca la del general en cap de les forces defensores de la plaça, Antoni de Villarroya. I s'ha tornat a dir, com ja es deia abans, que aquell militar havia nascut fora de Catalunya.

I bé: hem d'advertir que, a no ésser que noves descobertes de documents històrics facin canviar l'aspecte d'aquest punt biogràfic, hom pot donar-lo per aclarit fa anys, en el sentit que Villarroya havia nascut a Barcelona.

El fet d'ésser castellà el seu cognom, i alguns altres detalls, decantava a creure que no era nascut a la terra nostra. Però el testimoniatge d'un contemporani, el montblanch Francisc Castellví, capità de la Coronela i autor d'unes interessantíssimes narracions de la guerra de Successió, és ben positiu i reiterat a favor de la naixença barcelonina del famós general.

***

Castellví consigna, en efecte, que Antoni de Villarroya era nadiu de Barcelona, i fins concretà la parròquia on va ésser batejat: la de Sant Pere. Encara ofegem que, precisament per ésser fill de Barcelona, Villarroya va ésser preferit al comte de la Puebla en procedir-se a la designació del general en cap de les tropes catalanes organitzades arran de l'acord dels Braços Generals, a primers de juliol del 1713; en virtut del qual Catalunya va continuar, tota sola, la lluita contra Felip V. El dia 12 de juliol Villarroya era nomenat «Xeffe Major».

D'altra part, hi ha les dades documentals publicades, ja fa més de vint-i-cinc anys, per Carreres i Bulbena, segons

els quals Villarroya va ésser batejat el dia 4 de desembre del 1656 a la Catedral de Barcelona (i en aquest punt concret del lloc del bateig queda rectificat Castellví).

En diverses referències de la seva obra, Castellví confirma, amb frases del propi

una proporció important a la resistència de la ciutat durant aquells tràgics catorze mesos. Fan observar els tècnics que Villarroya va posar en pràctica el sistema de la «defensa exterior activa», gràcies al qual els assetjats mantenien en continu

ANTONI DE VILLARROYA

VEUS ENMIG DEL TEMPORAL

A la Societat de Nacions s'ha fet sentir, una vegada més, la veu d'Espanya.

Com una anticipació al plantejament a fons del problema espanyol que començarà a tenir les consciències honorades del món i manté en actitud estoica aquells que s'han erigit en mentors de la política europea, Pablo de Azcárate davant la Tercera Comissió, i Julio Alvarez del Vayo a la reunió plenària de dilluns, trencaren els somriures plàcids i oprimiren els cors d'aquella unió de delegats que es trobaven als escos per a perllongar una farsa que fa massa temps que dura.

Les veus hispàniques foren uns clams plens de dignitat que per uns moments airejaren l'atmosfera. Les veus ressonaren quan un temporal enorme assolà les terres d'Europa i amenaça amb produir una catàstrofe dolorosíssima, de terribles magnituds. El so clar i puríssim, net i desenfarfegat, justicier i lleial, dels parlaments de la representació espanyola, constituïren, precisament per llurs qualitats, una acusació exemplar que mai més no podrà ésser oblidada. Les delegacions russiana, mexicana, xinesa i txecoslovaca escoltaren les veus hispàniques amb el cap ben alt, però no tothom pogué mantenir la mateixa actitud.

L'Ambaixador Azcárate plantejà la qüestió dels bombardeigs contra les ciutats obertes realitzats per l'aviació italo-alemanya al servei de la invasió d'Espanya. Pablo de Azcárate donà unes xifres: en dos anys d'actuació, l'aviació feixista ha efectuat més de mil bombardeigs contra la població civil dels pobles hispànics, ha llançat unes 24.000 bombes i ha causat més de 7.000 morts i d'11.000 ferits i la destrucció de més de 10.000 edificis; recordà també una frase de Mussolini, que hom havia oblidat o que, tal vegada, havia estat presa per una facècia d'un esperit humorista: «La nostra aviació és la primera del món; els nostres aparells han fet al cel ibèric bàrbares carnisseries.» Les paraules d'Azcárate, que esponjaren d'hu-

manitarisme tots els sentiments, reboteren llargament per les parets de la sala i repicaren els caps de tots els reunits. El crim feixista, la salvatgeria dels mètodes de la guerra totalitària, prenia un relleu acusat, produïa un profund horror. Tanmateix, altres vegades havia causat, abans, sentiments semblants i la necessitat de salvar la pau mundial els havia esvoït.

Alvarez del Vayo, amb fermesa de paraula, amb precisió de concepte, pronuncïa l'oració més valenta que mai no havia estat sentida a la Societat de Nacions. Fou també el parlament més ple de raó que ha registrat els annals de la institució ginebrina. Els seus mots esbalaitren molta gent.

La Societat de Nacions, organisme destinat a salvaguardar els interessos i la pau del món, palau de dret internacional, havia vist com eren atacats i expoliats membres d'ella, Xina i Abissínia, i no havia pogut fer res; havia suspès la llei, el «covenant» que justifica la seva existència, al moment que un altre membre, Espanya, era agredida, envaïda, per dos Estats europeus, un d'ells signant del pacte, Itàlia i Alemanya; i ha callat en la memòria del Secretari sotmesa a la present reunió, que un altre Estat membre, Àustria, ha estat furtat per Alemanya. La política de concessions als agressors, amb la protecció declarada de l'agressor i l'abandonament de l'agredit, en perjudici del qual es suspèn tot el dret i els tractats establerts, ha substituït, aquests darrers temps, el recte procedir, precisament pels països més destacats de la Societat de Nacions. I Espanya que, amb Àustria i Abissínia, ha estat la terra que ha resultat la pitjor víctima d'aquest joc, expressà, per boca del seu Ministre d'Afers Estrangers, la seva fidelitat al dret internacional i ha recordat als altres llur sagrada obligació. La lligó donada per Espanya ha estat una acusació eloqüentíssima que ha causat una impressió molt profunda; els aplaudiments, els elogis i les felicitacions que rebé Alvarez del Vayo ho palesen bé prou, i palesen

també que el joc que s'intentava d'anul·lar la seguretat col·lectiva establerta pel «covenant», si és que la lògica encara existeix, ha quedat desfet.

Les veus hispàniques han ressonat en el moment que el més greu perill amenaça Europa, en el moment que Alemanya vol llançar-se contra Txecoslovàquia i els governs d'Anglaterra i de França, trencant tots els compromisos establerts — amb la intenció de vintir una pau que ja no existeix i d'evitar una conflagració que els camins emprats han d'atjar — donen el «vist i plau» a l'atac. La paraula crua, però serena, d'Espanya, és la defensa més fervent que s'ha sentit a favor de la pau, és la veu més sana que ha estat pronunciada, a la qual s'uniran, no en dubtem gens, les veus de la U. R. S. S., de la Xina, de Txecoslovàquia i de Mèxic.

Ignorem, en aquests instants, què sortirà de l'Assemblea de la Societat de Nacions i si l'extensió de la guerra podrà evitar-se i el sacrifici de la noble Txecoslovàquia serà salvat. Hem de declarar, però, que els qui tenim fe absoluta en el poble i sabem que les masses populars decideixen totes les accions, no ens sentim mai pessimistes, encara que la injustícia ens produeixi estones d'amargor; els esdeveniments immediats poden torçar momentàniament el curs de la història, però en definitiva la raó s'imposa sempre, per voluntat del poble. «De la nostra salvació — va dir Alvarez del Vayo —, s'encarrega de moment, i no amb mala fortuna, aqueix exèrcit que a Madrid, a Guadalajara, a l'Ebre, a Llevant i a Extremadura està donant la mesura justa de la vitalitat i de la determinació del poble espanyol.» Espanya, a pesar de tot i malgrat el sentir de moltes altes figures, assolirà la victòria, i la massa popular de tot Europa, també, es desvetllarà, més aviat o més tard, i tallarà en sec les ansies de tota mena de fautors de la guerra.

J. ROURE-TORENT

Villarroya, el seu caràcter de nadiu de Barcelona. Quan, el dia 12 d'agost del 1714, va quedar heroicament i victoriosament repellit pels catalans un violentíssim atac de l'exèrcit franco-espanyol, el general en cap va recórrer els llocs on s'havia descabellat la lluita, i en entrar al baluard de Sant Pere va trobar un cap d'esquadra, al qual va dir, davant dels soldats, les següents paraules: «Germà i amic: avui és el dia en què amb raó em gloriejo d'ésser barceloní.» També són de remarcar aquells mots de la seva darrera arenga del dia 11 de setembre: «No digui la malícia o l'enveja que no som dignes d'ésser catalans.»

Amb tot i haver nascut a Barcelona, Antoni de Villarroya era d'origen castellà. La seva família residia a Talavera de la Reina.

Villarroya, que era tinent de mariscal de l'exèrcit de Carles d'Àustria, tenia un lluitadíssim full de serveis, ja abans del setge de Barcelona. Havia pres part en molts fets d'armes i s'hi havia distingit pel seu coratge i pel seu talent militar.

La seva direcció, en el setge de Barcelona, va ésser excellent, i va contribuir en

alarma els assetjadors, i amb repetits atacs locals els impedièren de llançar-se a una acció a fons. Sense la utilització d'aquest sistema, no haurien pogut resistir tant de temps els barcelonins. L'enemic va haver d'esperar-se fins que, feta la pau entre Carles d'Àustria i Lluís XIV, aquest va trametre a Felip V grans reforços, abundantíssim material i el seu millor general, l'anglès duc de Berwick.

Les divergències que cap a les darreries del setge, va tenir Villarroya amb els consellers de Barcelona i la Junta de Govern — divergències comprensibles i no tan importants com podria semblar —, no enfosqueixen els mèrits del general. Ell havia dimitit el dia 3 de setembre del 1714, i tanmateix, en venir l'assalt decisiu de l'enemic, el dia 11, va posar-se al capdavant de la defensa, va donar el pit a les bales i va ésser ferit en el solar d'aquella ciutat de Barcelona on havia nascut. L'odi de Felip V va perseguir-lo, i fins a l'any 1725 va estar pres, a despit de la promesa de llibertat que li havia estat donada.

Barceloní de naixença, Antoni de Villarroya té un títol més per a ésser recordat i glorificat pels catalans.

A. ROVIRA I VIRGILIÀ

LA CONCEPCIÓ, LA INTERPRETACIÓ I LA REALITZACIÓ EN LA PINTURA DELS NOSTRES DIES

Ja vàrem insinuar en el nostre article anterior, que la concepció en pintura podia tenir tanta importància com la mateixa tècnica amb la qual l'artista porta la seva obra a bon terme; d'aquí que ens decidim a cloure aquesta sèrie d'articles, tot i fent algunes consideracions a propòsit de la concepció que considerem íntimament lligada amb les interpretació i realització, per tal com aquestes no pas-

Ens referirem únicament a aquest segon aspecte de la concepció, i serà per explicar, amb un cert detall aquest aspecte que prendrem com a pintor representatiu d'ell, el jove pintor Joan Junyer, l'obra del qual ocupa avui un lloc ben precís dintre la jove pintura catalana, i això, no sols pel seu valor intrínsec, sinó també per l'interès que la composició ofereix en les seves obres, amarares totes elles d'un sen-

artistes, el segon oposa les seves teles de mides sempre normals, de la mateixa manera que a l'entonació uniforme i terrosa d'aquell, aquest ens ofereix els seus contrastos de color que en certs moments no deixen de sorprendre, però que són sempre d'una innegable entonació.

Caldrà fer remarcar, finalment, la concepció barroca i voluminosa del pintor Sert, contrastant amb la pintura més aviat plana i poc transcendent d'En Junyer, així com l'existència d'algunes falles que si en el primer posen de manifest un gust que, en certs detalls, es troba frec a frec de la vulgaritat, en el segon, si ens calia fer-hi algunes reserves, seria més aviat per un candor i per una ingenuïtat excessius. Es cert que a aquest conjunt de característiques podrien afegir-se encara algunes altres que farien d'aquests dos pintors els representants de dues maneres de concebre completament distintes; però entenem que les que hem assenyalat són ja suficients per a destriar-los i distingir-los degudament.

Ara bé, el fet que, com vàrem indicar, la interpretació i la realització siguin una conseqüència més o menys immediata de la concepció de l'obra d'art, ens porta naturalment a referir-nos, per bé que d'una manera molt ràpida, a aquests dos aspectes de la pintura, d'acord amb el criteri que sobre art domina als nostres dies, encara que amb el propòsit de no desviar-nos massa d'aquelles normes, la permanència de les quals caldrà reconèixer sempre com indiscutibles.

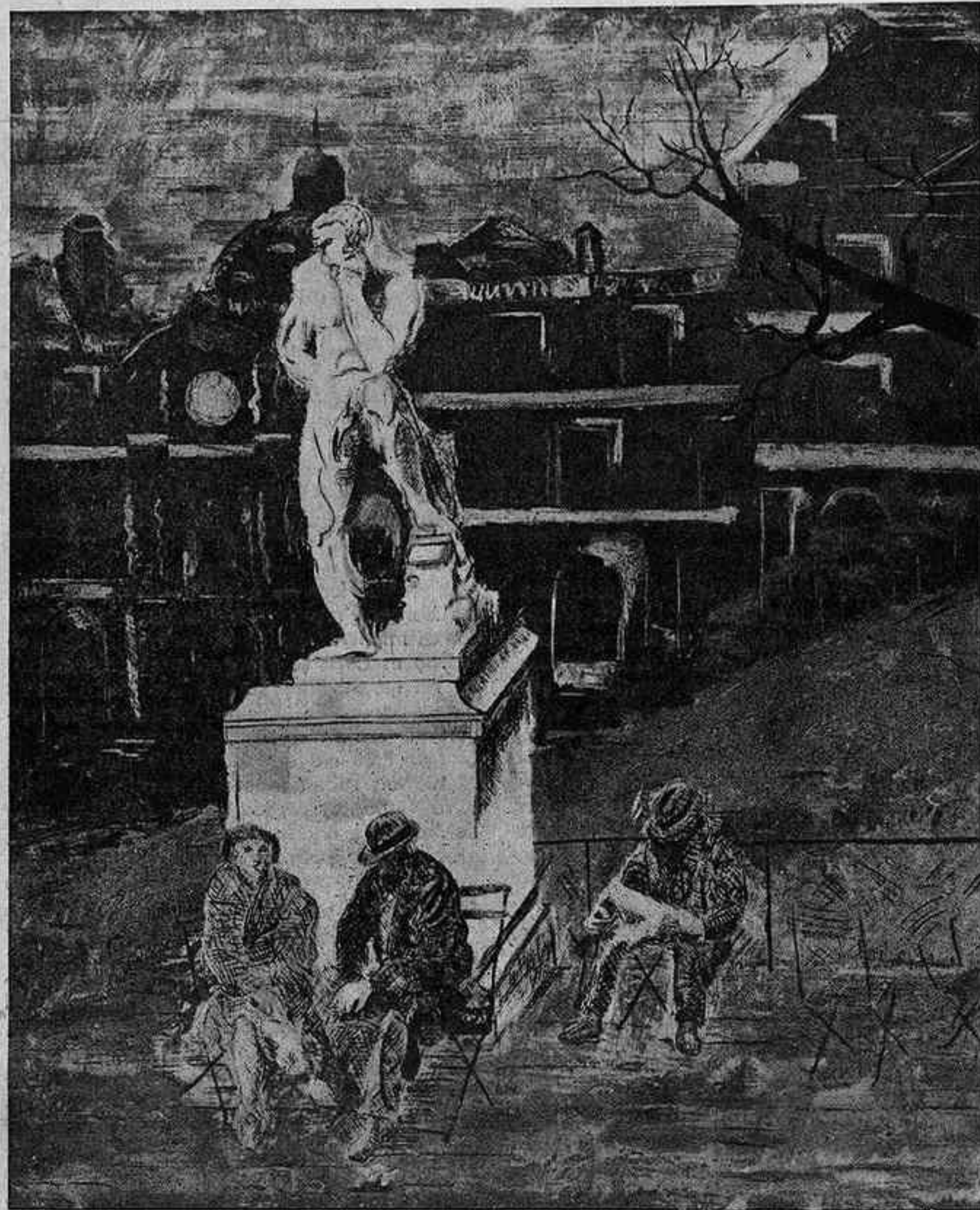
La simultaneïtat que, en certa manera, cal considerar entre la interpretació i la realització, obliga de tota manera a fer una distinció important; la que, mentre la interpretació acostuma a ésser constant, i, d'acord amb la manera de veure de l'artista, ens fa conèixer els trets més acusats de la seva personalitat, la realització és una i distinta en cada nova obra realitzada, pel fet que és lògic creure en un procés d'evolució i de millorament per part de l'artista i no deslligat del temperament o de l'estat d'espirit en què ell pot trobar-se en el moment precís de la realització.

Això ens porta a referir-nos a aquells crítics o teoritzadors que, moguts per un desig de fàcil comoditat, es desesperen i veuen un perill per a l'art en la gran varietat de matisos que, dintre d'una molt ampla visió, el conjunt, ofereix la pintura contemporània, i és per això que precorritzen un retorn a l'antic i una correcció freda i precisa.

Lluny de compartir aquesta manera d'apreciar les coses, nosaltres entenem que aquesta diversitat de matisos pot no sols ésser causa d'un enriquiment en la qualitat de l'art modern, sinó que pot contribuir en gran manera a que ell deixi de sofrir aquell estancament que acostuma a seguir a tots els grans moviments d'art pur — com és el cas de la Pintura Italiana dels segles XVII i XVIII —, amb el benentès que si és cert que en l'art contemporani la correcció i el perfecte traçat no són pas qualitats que hi dominin, a aquest aspecte de la qüestió hom pot oposar aquella dita de Manolo, assenyalada per mi més d'una vegada, i segons la qual "cal saber fer les coses el suficient poc, just perquè estiguin bé", apreciació oposada al que sostenen els acadèmics que pretenen ensenyar el dibuix el suficientment massa, no diré just perquè les coses estiguin malament, però sí perquè l'obra perdi aquell encís propi de les veritables obres d'art, i aquell encís que, en qualsevol moment és capaç de donar-los la vida que ha de portar-les a la perennitat i sobretot a una qualitat definitiva.

Això no fa més que situar-nos de bell nou dintre d'aquell marge de llibertat que hem vingut sostenint des del començament, i que, contra el que puguin sostenir determinats crítics, no sols pot contribuir a fer que subsisteixi aquesta gran diversitat dintre una unitat de tendències completament nova, sinó que mantinguda amb l'entusiasme corresponent, pot ésser — com sostenia Amadeu Vives — la sal d'incorruptibilitat que el dia de demà, quan pugui ésser esguardat en perspectiva l'art dels nostres temps, pugui també ésser valorat amb unes condicions més favorables i sobretot, apreciat amb un major coneixement de causa.

Ramon de P. VAYREDA

JOAN JUNYER: LUXEMBURG

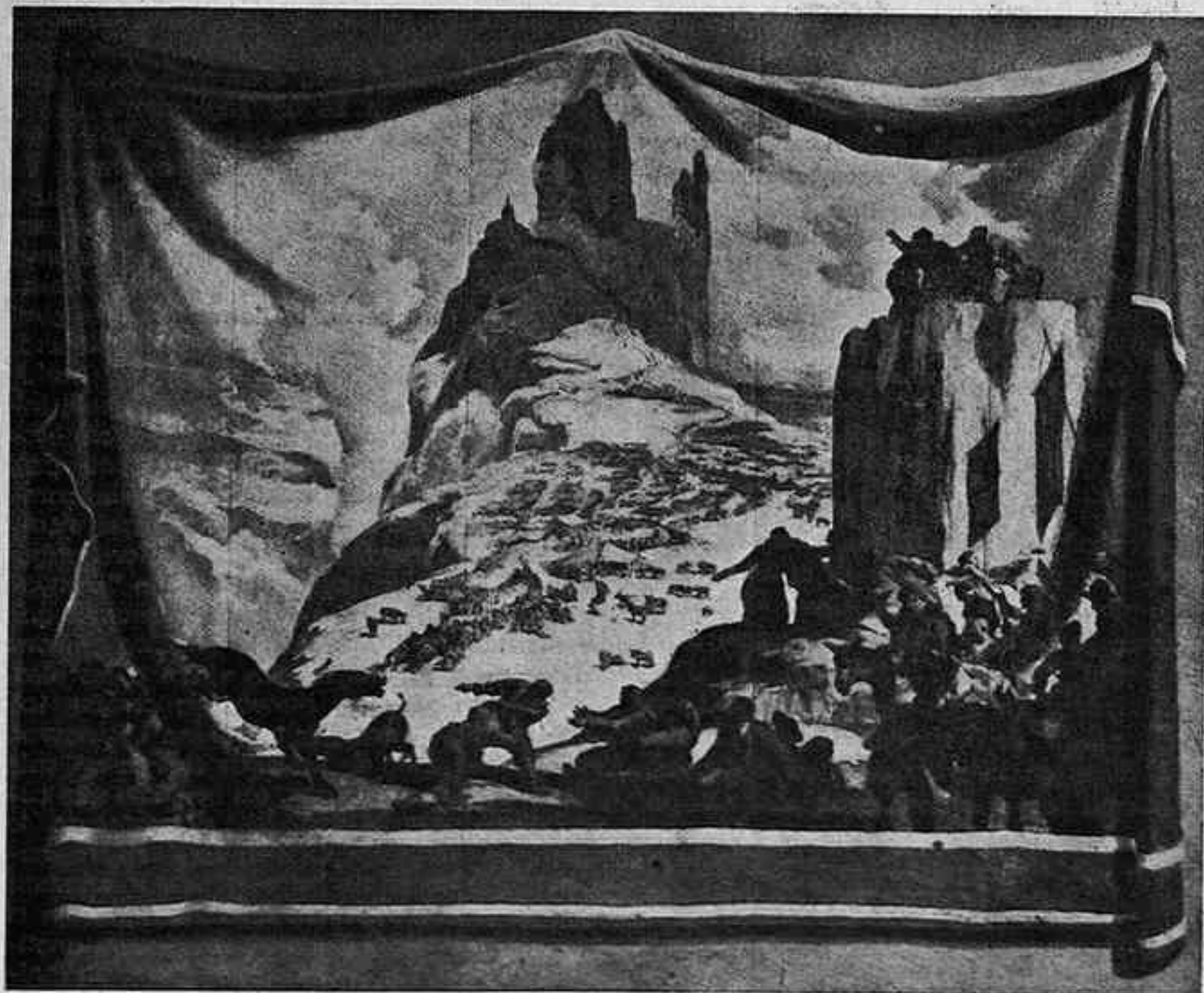
sen d'ésser una lògica conseqüència d'aquella, i que, sense una concepció ferma i ben orientada, és molt difícil que pugui arribar-se, pel procediment i la tècnica que sigui, a la realització d'una obra d'art veritable.

Referir-se a la concepció en art i particularment en pintura, comporta l'obligació de distingir, en la classificació dels pintors admesa per Sebastià Gasch: extrovertits i introvertits, una subdivisió del primer grup que comprèn, per una part, aquells que es limiten a la interpretació del món real, tot i sotmetent-lo únicament a les contingències d'una llum i d'u-

tit que per força ha de respondre a una concepció ben característica d'ell.

Donat, però, que fóra difícil comentar la seva obra sense tenir un cert marge de referència que permeti situar degudament totes les seves característiques més sobresortints, hem decidit establir un paral·lel amb l'obra del pintor decorador Josep M. Sert, a fi que, per contrast, hom pugui comparar ràpidament aquests punts de referència i jutjar cada obra amb una major precisió.

Així, mentre el gran pintor internacional ofereix en les seves composicions una visió que indubtablement és basada en les

JOAN M. SERT: PLAFÓ DECORATIU

na interpretació personal determinades, i per l'altra, aquells que bo i valent-se d'un conjunt d'elements naturals, no deixen de sotmetre la seva composició a una certa concepció arbitrària que, de fet, influeix d'una manera molt directa en el resultat que amb aquests elements hi ha possibilitats d'obtenir.

grans obres del passat, el pintor Junyer, amb la seva exquisida excentricitat, sembla sempre voler iniciar una manera de veure nova, i, si més no, inicia un tanteig més o menys reeixit a fi de descobrir nous viaranyes.

També cal reconèixer que a les grans proporcions de l'obra del primer d'aquests

AL CASAL DE LA CULTURA

DIBUIXOS INFANTILS SOBRE TEMES DE LA GUERRA

El Casal de la Cultura ha tingut l'encertadíssima idea d'aplegar un conjunt de dibuixos relacionats amb els moments tan dramàtics com decisius per al nostre pèrvenir que estem vivint actualment.

No amagarem pas gens que, malgrat els elogis i la importància massa exagerats que algú els ha atorgat, els dibuixos d'aquesta mena sempre ens han interessat en gran manera pel fet que en ells, el mateix que en els dels folls, com també en els dels primitius o salvatges, hi veiem plasmat amb més puresa i integritat que enlloc un dels dos pols primordials que condicionen o integren l'actitud o activitat artístic-estètica: el pol de l'"expressió" com oposat al de la "forma". Pol, aquest, d'"expressió", que, donada la peculiar característica de la majoria dels dibuixos exposats: escenes de bombardeigs, de combats navals i aeris, d'atacs o de lluites a peu i a cavall, o bé de tancs i artilleria, etc., es manifesta en aquesta exposició amb una intensitat i, sobretot, amb una sorprenent varietat d'aspectes, d'intencions i de resultats dintre sempre, naturalment, dels mitjans primaris i elementals de què podien disposar els seus autors. Aquesta varietat és allò precisament que creiem és mereixedor d'ésser més pres en consideració en fer el comentari i, sobretot, la valoració d'aquesta mostra del Casal de la Cultura. En efecte, hom troba en aquests dibuixos com el germen de les distintes actituds o tendències que, en tots els temps i en tots els indrets, han integrat el conjunt de la producció de les arts dites plàstiques, des de l'objectivisme descriptiu més concret fins al subjectivisme més abstracte, passant, per exemple, del geomètrisme simplificat més rigidament tectònic al més irregular i sinuosament flotant, o bé de la coloració més subtil i afinada a la més abrupta i violenta, el que, com es pot suposar, també

s'esdevé en els diversos caràcters expressius de l'estilització línia. També es fa força albiradora aquesta diversitat d'interpretacions en la plasmació de l'espai, que oscila des del més integral planimetrisme, rígid unes vegades i hàbil altres, fins a la versió perspectivista, tot passant també per la solució codificada pels egipcis de les distintes rengleres horitzontals superposades les unes a les altres i considerades com equivalents de la profunditat. Enfront d'aquesta inesperada multiplicitat d'aspectes, que és el mateix que ofereix precisament el conjunt de la Història de l'Art, hem examinat aquesta exposició de dibuixos d'infants al Casal de la Cultura amb la intenció de veure si és que ens donava una resposta a un problema que sempre ens havia preocupat força: el problema de qui ocupava el lloc preeminent en les dues concepcions primordialment oposades i contràries, del naturalisme concret d'una banda i de l'ideografisme abstracte de l'altra. Alguns investigadors consideren el naturalisme com a predecessor de l'abstractivisme, tenint a aquest els uns com una superació, els altres com una degeneració d'aquell. L'exposició que ara estem comentant succintament ens ofereix una altra resposta pel fet evident que els exemples d'un naturalisme més perfecte, fins i tot amb intuïcions dels efectes perspectivitzants o suggestions voluminístiques, eren obres d'infants de 8 a 12 anys, en tant que les més rigorosament abstractes eren totes elles produïdes per nois i noies de menys temps. Per cert que d'entre aquestes remarcarem un dibuix colorit de la nena de 4 anys Remei Porta que: "Representa el Pare, la Mare, el nen i l'oncle", amb una simplificació d'una irracionalitat tan obsessionadorament absurda que ens obliga a considerar-la com una de les produccions més sorprenents d'aquesta categoria que mai haguem pogut contemplar.

M. A. CASSANYES

JOAN JUNYER: MATERNITAT

CARNET DE LES ARTS = SALÓ DE TARDOR 1938

cats del nervi i de l'ambició que cal exigir a una manifestació anual de caràcter oficial.

Una exposició de les nostres arts plàstiques, que tingui caràcter col·lectiu i sigui patrocinada pel Govern de la Generalitat i l'Ajuntament de Barcelona, i organitzada per una entitat com la Junta d'Exposicions d'Art de Catalunya, en la qual, a través d'una representació tècnica i sindical, estan representats tots els artistes addictes a la República, no hauria d'ésser una de tantes exposicions com les que se celebren any rere any, en les quals brillaven indiscutiblement algunes individualitats, però constituïen conjunts man-

El Saló de Tardor d'enguay, doncs, hauria d'aplegar la selecció de les obres produïdes per cadascun dels nostres artistes durant aquests dos últims anys, per tal de respondre, no tan sols a l'esforç dels organismes que el recolzen, sinó també a allò que tot artista, pel fet d'ésser-ho i d'ésser, alhora, un patriota i un home ambiciosament progressiu, ha d'exigir-se a ell mateix.

La creença que avui els nostres artistes tenen plena consciència de la importància considerable que per a l'esdevenidor de les arts catalanes té aquest Saló de Tardor, fa que estiguin en projecte realitzacions que irradiaran a l'estranger, amb el propòsit que les nostres valors siguin conegudes i admirades arreu, i que els siguin obertes de bat a bat les col·leccions i els museus on llur obra deixi empremta permanent del nostre fet artístic, que és un dels testimonis irrecusables del nostre fet nacional.

UN BELL LLIBRE DE POESIES

La guerra, amb les dificultats i les restriccions que li són inherents i imputables, no ha aconseguit estroncarr del tot l'edició de bells llibres, de tan alta tradició a Catalunya. Acaba de publicar-se un llibre de poemes, «Epigrames i Cançons», de Rosa Leveroni...

Els poemes de Rosa Leveroni, jove poetessa fins avui inèdita, que fou la revelació del Premi Folguera 1937, en el qual obtingué una votació brillant enmig de poetes prestigiosos, viuen, en llurs exponents millors, sota el signe, paral·lel i divers, del neguit i del dolor...

Es un art, el de Rosa Leveroni, fet de nívor, d'encís i de melangia, que es mou en un clima líric — entre Leopardi i Baudelaire, amb la influència, sobretot en les cançons,

Ernst Toller

Per completar la informació sobre Ernst Toller, publicada al «Registre d'entrada» del nostre número anterior, traduíem alguns fragments de l'estudi dedicat a aquest il·lustre escriptor pel crític anglès Ashley Dukes, en el seu llibre The Youngest Drama:

«Els drames de Toller han nascut, ardents i apassionats, de les darreries de la matança europea... Enfora del clos de tenebres, una veu aixecava un clam d'humanitat, tal com havien cridat Henri Barbusse, des de les trinxeres de França, i Roman Rolland, del seu exili. La veu d'un soldat cridava: «Camarada! Camarada!», i no com havien llançat aquestes mateixes paraules a la punta de llurs baionetes, lívids i trèmuls, els presoners, sinó com crida l'home a l'home i l'amic a l'amic. Toller estava ja en condicions de discutir i àdhuc de manar. Havia conegut els entusiasmes i les desil·lusions del soldat. S'havia vist esquitxat de sang francesa en el sector de Bois-le-Prêtre, a la riba del Mosela, i en aquelles espesses bardisses havia ensopgat amb munts de cadàvers units en l'abraçada de la mort, amb els punys crispats aixecats al cel com a prova de l'enemistat que els separava. Després d'un any de trinxeres fou declarat inútil per al servei. Més tard, mentre estudiava a Munic i a Heildeberg, agrupat al seu entorn alguns companys, amb els seus somnis gloriosos d'una lliga universal de joves que acabés amb la guerra. A primers de l'any 1918, va dirigir una vaga en una fabrica de municions de la ciutat bavaresa, els obrers de la qual, ben pagats i exempts del servei militar, respongueren a la seva crida: «Prou bales per als vostres camarades d'altres països!» Toller fou mobilitzat altra vegada i empresonat. Al pati de la presó, en les hores d'exercici, començà la seva obra «La Transformació», escrita damunt retalls de paper. La Revolució de novembre el dugué a Munic, on fou elegit president del Soviet central d'obriers i soldats. Encara que oposat, en els primers moments, a que els treballadors s'incatessin prematurament del poder, obeí les ordres d'aixecament del mes de març del 1919, i entrà a formar part del Govern soviètic bavarès, com a representant de la ciutat de Munic. En la primera República soviètica fou president del Soviet; en la segona, guàrdia roig. Amb tot, s'oposà resoltament a les instigacions de violència. Munic no tardà gaire temps a restar aïllada de la resta d'Alemanya, i àdhuc de Baviera. Amb l'ajut de la invasió prussiana, la República fou anihilada, i Toller, detingut, va comparèixer davant els tribunals el mes de juny del 1919, acusat d'alta traïció, i fou condemnat a cinc anys de presó en una fortalesa.

Cal conèixer la seva història per a comprendre la passió i la pietat que animen les seves obres. Són documents del seu temps, que és el nostre, escrits amb la sang de tots. La idea de la literatura està molt lluny de l'ànim del poeta. La seva inspiració és el batec del pòls de la vida. Un esperit creador com el seu no ha d'ésser enforçat amb ulls d'observador, educats en l'assimilació tranquil·la de la norma, o amb el farsaic ànim semi-humorístic de l'illenc victoriat que cada dia dona les gràcies a Déu perquè l'ha fet diferent dels altres homes. Són els nostres morts els qui s'aixequen com en somnis en els drames de Toller, són els nostres pobres que criden pels carrers i els nostres mutilats que acariïen en secret llur impotència. Si existeix una èpica de la guerra i de la pau que pugui abraçar tots els esdeveniments d'aquells anys — la lluita de poble contra poble, d'home contra home i de cos contra esperit; el forcejar de l'ànima sota l'enorme pes d'una fatalitat mecànica; la llum de l'esperit que ilumina abims d'horror — cal cercar-la en aquests drames que brollen encesos de l'enclosa del sofriment i que es revelen, a la vegada, fantasmagòrics en llur aparença i roents de realitat.»

J E F L A S T

Abans de les informacions publicades a la premsa sobre el cas de Jef Last, jove novellista holandès que al començament de la nostra guerra — com André Malraux, Ludwig Renn, Carl Einstein i tants altres escriptors de tots els països — lluità als rengles de l'exèrcit republicà, fet pel qual fou privat dels drets de nacionalitat pel govern d'Holanda, només coneixíem aquest escriptor pels seus articles a «Commune» i per les citacions que d'ell feia sovint André Gide en el seu Diari. Gide sent per Jef Last una gran amistat i fa molt cas dels seus judicis i de les seves observacions. «Experimento per Jef Last — diu a les «Nouvelles pages de Journal» (6 octubre del 1935) — aquella mena de simpatia súbita i violenta que salta per damunt de les barreres fictícies i a la qual les odioses diferències socials semblen donar encara un major impuls.»

Ara hem llegit «Zuyderzee», darrer llibre d'aquest escriptor, publicat fa algun temps a les edicions de la «nouvelle revue française». Es un dramàtic reportatge novel·lat, que suggereix amb la força impressionant que tenen sempre les coses viscudes. El propi Gide el prologa amb unes pàgines

saboroses i entusiastes, en les quals traça del seu autor una silueta atractiva i vivent, de gran xicot descurat i negligent, dotat d'un autèntic temperament d'escriptor.

JEF LAST

Jef Last, que volgué conèixer de prop la situació dels treballadors del seu país, es contractà com a obrer de les brigades que construïen el Gran Dic. Més tard, quan aquesta obra immensa fou acabada, anà a viure a la petita illa d'Urk, enmig dels pescadors als quals l'assecatment del Zuyderzee deixarà sense mitjans de subsistència.

Lluís MONTANYA

POESIA DE GUERRA

CEL DE TRINXERA

A. J. Ign. Mantecón

Com a cavalls desbocats en trista cavallada els estels fan corrua enllà del firmament; són espurnes flotants de crinera irisada, i quan fugen gomeguen un xiscle de turment.

La nit és silenciosa. Només a estones s'ou el picar amic dels nostres artilers. Vigila l'esguard. Els ulls són com a foncs que guanyen les distàncies en no-res.

I enllà dels cims la boira és tan espessa que tot et sembla que sigui un altre món. I voldries, llavors, que la Nit morís de pressa de tan buit com és tot al teu entorn.

I agafes el fusell. Quan ets a la trinxera és ton millor amic i és el millor company. Cap aire d'enyor ni volva de quimera et destorba la pau del teu afany.

Prou que voldries, només, arrecorar-te en l'escalf amorós del llit nupcial. Però el llit aquí és la gleva. I en desesperar et trobes amb uns braços de metall...

La Nit, al front, és curta de gambades, i tot són ombres que mai no tenen son; vénen i van i tornen ben desembrassades del neguit que ens volta i ens confon.

Es l'hora greu de dolces recordances i dels amors llunyanos marçits en nostre pit. L'hora que ve prenada d'esperances en l'alba que vindrà quan mori aquesta Nit...

Alba esplendent de goig i de victòria, feta de sang, de llàgrimes i glòria...

J. CID I MULET

Front de l'Est, setembre 1938.

Carnet de les Lletres LA "REVISTA DE CATALUNYA"

SUMARI del número 90 de la «Revista de Catalunya».

- A. ROVIRA I VIRGILI. València nostra. L. NICOLAU D'OLWER. Gerbert i Catalunya. JOSEP M. CAPDEVILA. Josep M. de Garganta. LLUC BELTRAN. Notes sobre els cicles econòmics. PAU VILA. El poblament de Catalunya: El problema geogràfic de l'aigua. J. M. MIQUEL I VERGES. La filologia catalana en el període de la decadència (I). JOSEP CARNER. Arbres. CARLES RIBA. Per a una sola veu.

CRONIQÜES

Andreu A. ARTIS: L'accent de Barcelona. Joan de GARGANTA: En la cruïlla. Fermí VERGES: Una experiència de «no intervenció». A. ROVIRA I VIRGILI: La solució lingüística de Bèlgica. Just CABOT: El centenari de Villiers de l'Isle-Adam. J. de C. SERRA I RAFOLS: Leo Frobenius.

LLIBRES

Josep M. CAPDEVILA: Entorn d'una biografia de Maragall. J. BOFILL I FERRO: «Versions de l'anglès» de Marià Manent. A. ESCLASANS: La poesia de Joaquim Folguera. G. A. JORDANA: De Chauver a Rossetti. PAU VILA: Llibres sobre art popular. Miquel de GARGANTA: De la continuïtat en Meteorologia.

Meridià

Redactor en cap: Manuel Valldeperes. Redactors: Sebastià Gasch, Domènec Guansé, Lluís Montanya, J. Roura-Torrent, M. Serra i Moret. Redacció i Administració: Passeig P1 i Margall, 29 pral. - Telèfon interí 11009. S'ubscripcions i Distribució: F. A. C. O. D. Rambla del Mig, 17. Telèfon 19937 - BARCELONA. 50 cèntims l'exemplar. Subscripció: 6 ptes. trimestre.

P O E M A

EL CANT DEL RIU

Per hebre camps avall més altes meravelles davalla amb gest segur, forçant la dura alzina, batent com feble tony forestes garriguelles.

Camí dels bells dolers de l'ona i la gavina, que mai per als ribatges servis un tracte avar; davalla, i del cabal l'esbulla-dissa crina,

ressoni sempre el cant: eixordador si encara els cingles l'oprimeixen; si és lliure, triomfal; solemne en albirar-se les lluïssors del mar.

Dels jorns que al teu corrent has vist el pi rojal d'esponeroses branques com braços de titans caure abatut, fet runes el gegantí penyall,

difon la coratgia! Que vibrin dels teus cants els defallits conreus. I fent-los a ta imatge, Natura, que assenyali augusta els teus topants.

Quan els ramats es duen pels llocs de pasturatge i fan les oronelles tot just els primers vols, sigui, el teu himne, lleu, per despertà el ribatge.

Quan ha clarejat l'alba i passen fent estols jolius pardals, i es fonen les perles sobre els tanyos, i un baf de fortitud s'enlaira dels pujols

coberts de pins; si uns braços curts del bregar d'anys i uns altres no tant destres, aquests dels joveçons, veus que al conreu dediquen els més preats afanyos;

i un cos gentil de fins contorns i fines mans arriba amb els cistells i amb un esguard de festa i esclaten riallades entre lladurers de cans

i tot palpita al camp i tot és pau xalesta, llavors cantans ardit, oh riu escumejant! I fes sols un murmuri a l'hora de la sesta.

Oh riu! Oh patriarca! Del fort, del brau, del gran hos d'havé après la ruta que et duu al fecund terròs! Riu generós: de nit, tan sols sigui el teu cant

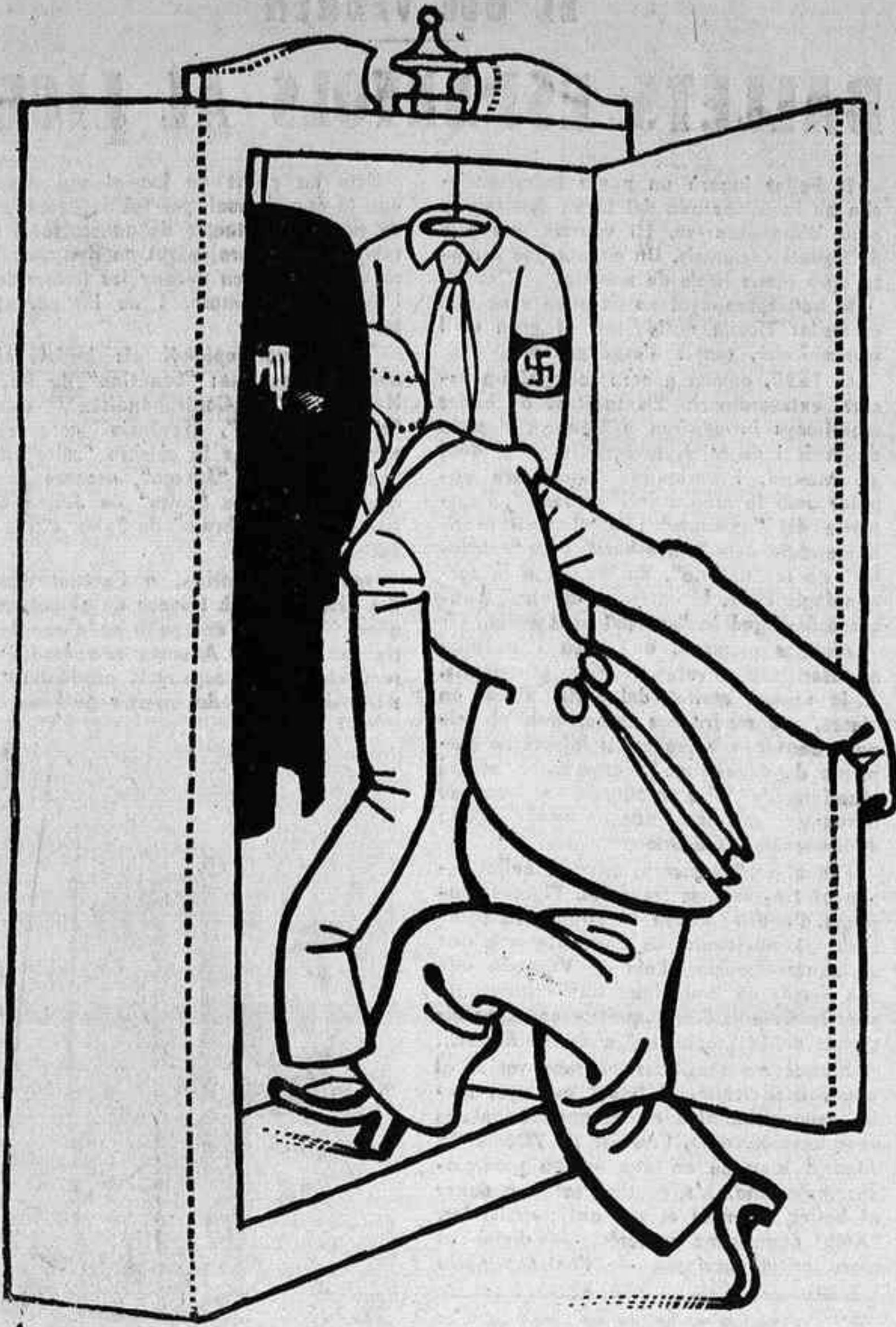
d'ensonyament placèvol, de benaurat repòs.

Francesc MASCLANS

Del llibre «Els cants del riu», de Francesc Masclans

COPS DE BEC

RETRAT DE LORD PLYMOUTH, per APA

LA DOCTRINA DE MONROE

Gaziel i López Llausàs decidiren trampear el temporal tot intentant la conquesta d'Amèrica. On anirem que tinguem l'èxit segur?, es digueren els dos comparses. Res tan enraonat com anar a plantar una editorial i una imprenta ben modernes a alguna de les repúbliques del Centre-Amèrica, la més tronadeta, allí on poguem caure de la millor manera providencial. Crec que es deixaren caure a Bogotà. Allà aconseguiren audiència ("como no"...) del President de la República colombiana. Li parlaren dels magnífics projectes que els menaren a les platges hospitalàries de la Nova Granada. S. E. els en felicità i prometé tota mena de facilitats per a la millor reeixida dels dos arditers catalans.

—Justament, jo sóc un dels més fervents admiradors del senyor Gaziel, digué S. E. Imagineu-vos que li copio la major part dels articles que publica al diari "La Vanguardia", de Barcelona, els signo i els faig publicar de nou a la premsa de Bogotà. Estic, doncs, en deute amb el meu admirat senyor de Gaziel...

Els arditers catalans es quedaren veient visions. Tot just si Agustí Calvet gosà barbotejar quatre mots d'agraïment per l'alt honor... etc., etc.

Bé, en terra de Centre-Amèrica aquestes amables espatotxades no tenen gran importància: són el nostre pa de cada dia. El fet era que l'empresa anava vent en popa: tots els averanys eren esplendorosos. Per això els dos arditers catalans cuïtaren a encarregar el millor del millor de la maquinària adient. I heus ací que quan aquesta maquinària (alemanya, no cal dir) era a mig camí, s'aixecà en la premsa oficial i oficiosa de Bogotà una maror escumjanta contra certs quidams catalans que havien vingut a Colòmbia en tren de conquistadors, com si Colòmbia fos terra de "negrits". I que si calia escarmentar un tal atreviment...; i si totes les violències serien poques i lleus contra un tal tronc de pastifes...; i que si patatim, i que si patatam...! En fi, que els dos arditers catalans hagueren d'agafar les comes, fugir clandestinament quan gairebé ja no hi eren a temps, i tornar a Europa a filosofar sobre les pompes i vanitats d'aquesta vida tan xocant.

TAMBE FALLA

Un neurastènic cerca el sistema infalible de suprimir-se. Després de rumiar dies i dies, se li acut d'anar a Itàlia, plantificar-se al pas de les milícies i cridar: "Mori Mussolini!"

I ho fa, decidit com està a acabar amb la vida precària que li fa dur la malaltia. Però no troba el resultat que abellia. Ningú no en fa cas. Desfilen un, dos, tres, quatre contingents... A despit d'un marcat "crescendo" en els crits, el nostre home no aconsegueix suscitar cap reacció. Comença a creure en un fenomen de sordera col·lectiva, quan, del cinquè grup de milícies se'n destaca un home que en to confidencial li aconsella:

—Ara aneu amb compte, camarada... Calleu només un moment... Entre els que segueixen hi ha un feixista i podria empar-se...

ESCOLA DE CANT

Els llogaters d'una casa anaren a queixar-se a la Comissió Mixta d'Administració i Control de la Propietat Urbana d'una veïna seva amb una criatura especialitzada en el plor persistent i estentori. Passaven — i s'explicaven — perquè el marrec marranegés durant tot el dia, però trobaven intolerable que fes altre tant durant la nit, privant de dormir tota l'escala. Fou cridada la mare i un funcionari li digué:

—Miri, senyora: tots els veïns es queixen que el seu fill plori a la nit.
—Què voleu que faci? Que el mati?
—No cal, per ara. Es fan càrrec que per a votcè la cosa també ha de resultar pesada, però voldrien que per la seva banda fes els possibles per aconsolar el seu filllet... ¿No ha provat, per exemple, de cantar-li unes cançonetes dolces, per tal que li entri son?

—Però si això és el que feia la setmana passada! El bregolava, tot cantant, i el pobrissó s'ardormia com un àngel...

—I perquè no segueix fent-ho?
—Perquè els veïns no estan mai d'acord... Ara n'hi ha que han anat a dir a la portera que prefereixen que el nen plori!

BATEIG DE L'AIRE

El senyor Ramonell va rebre de la central de la casa que regenta un telegrama cominatori que deia: "Prengui l'avió i sigui demà a París." Tanmateix, per a un home com ell, que no havia anat mai més enllà de Sitges, anar a París ja era molt; però anar-hi volant, era excessiu. Però no hi havia més remei que obeir. "Per la vida es perd la vida", digué, filosòficament, a la seva esposa.

En ésser a l'aeròdrom, en el moment de pujar a l'aparell, s'adreçà al pilot:

—Us agrairé que tingueu la màxima prudència... Es la primera vegada que pujo en avió i confesso que el "trac" em domina... No sé si és por, però noto un buit enorme a la boca del cor...

—Estigui tranquil, senyor — li contestà el pilot —. Pel compte que em té he fet provisió de serenitat i prudència... Es, també, la primera vegada que piloté...

CODI DE CIRCULACIO

Els atropellaments dels incontrolats del volant han obligat les autoritats a dictar un seguit d'ordres a desgrat de les quals cada dia hi ha víctimes.

Obligades per casos similars, les autoritats d'algunes ciutats americanes, esgotats tots els recursos persuasius i coercitius, decidiren plantar a l'entrada de les poblacions unes pancartes que diuen:

"Xofers: Si porteu una marxa prudential i moderada, podreu gaudir de tots els encisos de la nostra ciutat. Mentre que si correu, risqueu de no conèixer-ne res més que la presó o l'hospital."

PACTE

El conductor d'un cotxe de turisme, per no atropellar un ciclista que li va al davant i que no li deixa pas a desgrat dels esgarips del clàxon, fa una falsa maniobra i se'n va contra un arbre. No resta del cotxe més que un munt de ferralla. El conductor s'ha salvat per un miracle.

El ciclista, en sentir el terribastall, ha parat, ha deixat la màquina arrambada al marge i ha corregut, sollicit, a prestar els seus serveis al del cotxe. El qual li diu:

—Per culpa vostra no sols he corregut el perill de matar-me, sinó que faré tard per a signar un contracte a X***, on havia d'ésser a les onze.

—Oh! — fa l'altre —. I la pèrdua del cotxe.

—Això, rei! El tenia assegurat.
—Es vostre?
—Sí.
—I assegurat contra tots els riscos?
—Sí.

—I llavors, si vós voleu, us cedeixo la meva bicicleta, perquè pugueu arribar a temps a X***, i jo m'ajauré al costat de l'auto.

—Per què?
—Faré de peató ferit i cobraré una indemnització que a vós no us costarà res... Deixeu-me la màquina al café de X***, d'on la faré recollir pel noi de casa...

EL CARRILET I LA VACA

L'accident entre un tren de la línia Girona-Banyoles i un auto-tanc, ocorregut dies enrera, ens recorda una de les múltiples anècdotes ferroviàries filles dels nostres divertits "carrilets".

Un dia un convoi s'aturà a ple camp. Un viatjant de comerç que hi anava, s'adreçà al revisor preguntant-li la causa d'aquella parada que no figurava en l'itinerari.

—Oh, res! — digué l'empleat —. Una vaca que s'ha plantificat a la via, davant la màquina.

En efecte; passats uns minuts, el tren reprenia la marxa.

L'endemà el mateix viatjant anava en el mateix tren, fent el viatge de tornada. I, com el dia abans, el tren s'aturà entre dues estacions. El passatger tornà a interrogar el revisor i aquest li explicà que novament una vaca s'havia instal·lat a la via.

—Pel que es veu — digué el viatjant — aquesta comarca és rica en bestiar boví.

—Oh, no... Es la mateixa d'ahir — li aclarí el carrilaire.

PRECAUCIONS

Fou cridada la lleua del 41 i la "mamà", que ja feia molts dies que tenia l'ai al cor perquè ho veia venir i anava omplint de consells i recomanacions el cap del "nen", augmentant desmesuradament la dosi.

El noi ho escoltava com qui sent ploure, perquè ell sabia tota la missa i la seva mare no en sabia ni la meitat.

La vigília de la marxa cap al camp d'instrucció, els consells foren tan extensos, que el fill començà d'atabalar-se i sofria qui-sap-lo per no demostrar l'empipament que li produïa la lletania inacabable.

—Ja ho sé que em faig pesada; fill meu... Però el meu deure és prevenir-te. Tu no saps de quina classe és el medi on entres... Trobaràs gent de tota mena. En abundància, però els pitjors. Vigila, perquè te'n faran de totes... Pretendran rifar-se't, enganyar-te... Vigila! No deixis les coses a l'abast dels altres, perquè et desapareixerien... Vigila, sobretot!

El noi, a desgrat del seu amor filial, no pogué contenir-se més i digué:

—Està bé, mamà... Vigilaré... Però que ells vigilin, també!

TRACCIO A TABAC

Durant una temporada — dos o tres mesos — Joaquim Mir demostrà una especial predilecció a pintar a totes les teles vilanovines que realitzava; un cotxe d'una fàbrica de gasoses el color del qual — un vermell rutilant, de barretina de paisatge oloti — no es pot pas negar que ambientava magníficament amb l'allegria inimitable, amb la lluminositat clara i transparent del nostre màgic de la paleta.

Un amic del pintor que remarcà la continuada presència del cotxe vermell, tirat per un cavall enxocolat, s'atreví a preguntar el secret de la seva diligent mobilització:

—Com diable us ho feu per a fer-lo acudir d'un lloc a l'altre?

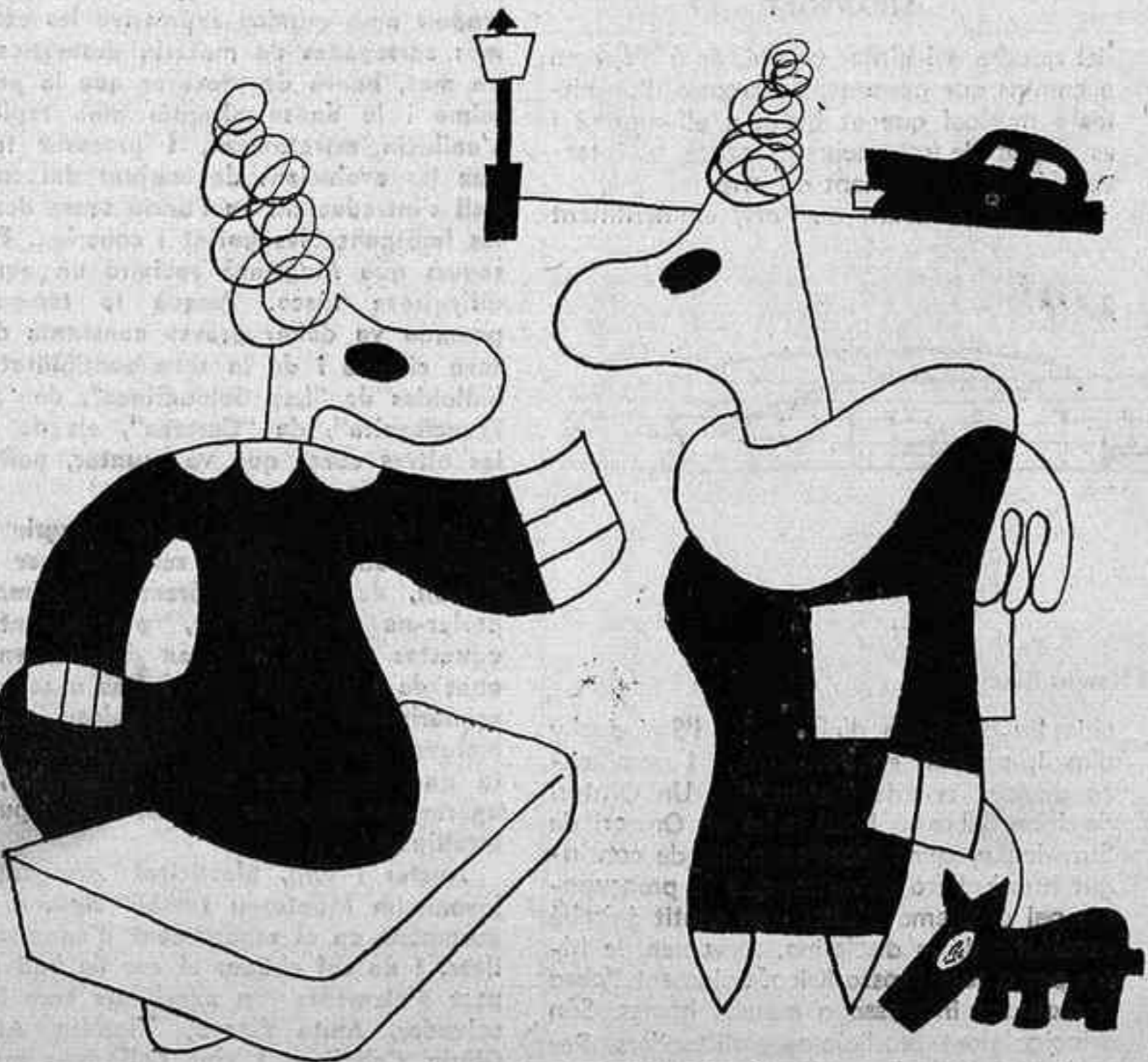
En Mir va treure's un paquetet de tabac i s'explicà:

—Amb això. Es un cotxe que tira a còpia de "mata-quintos".

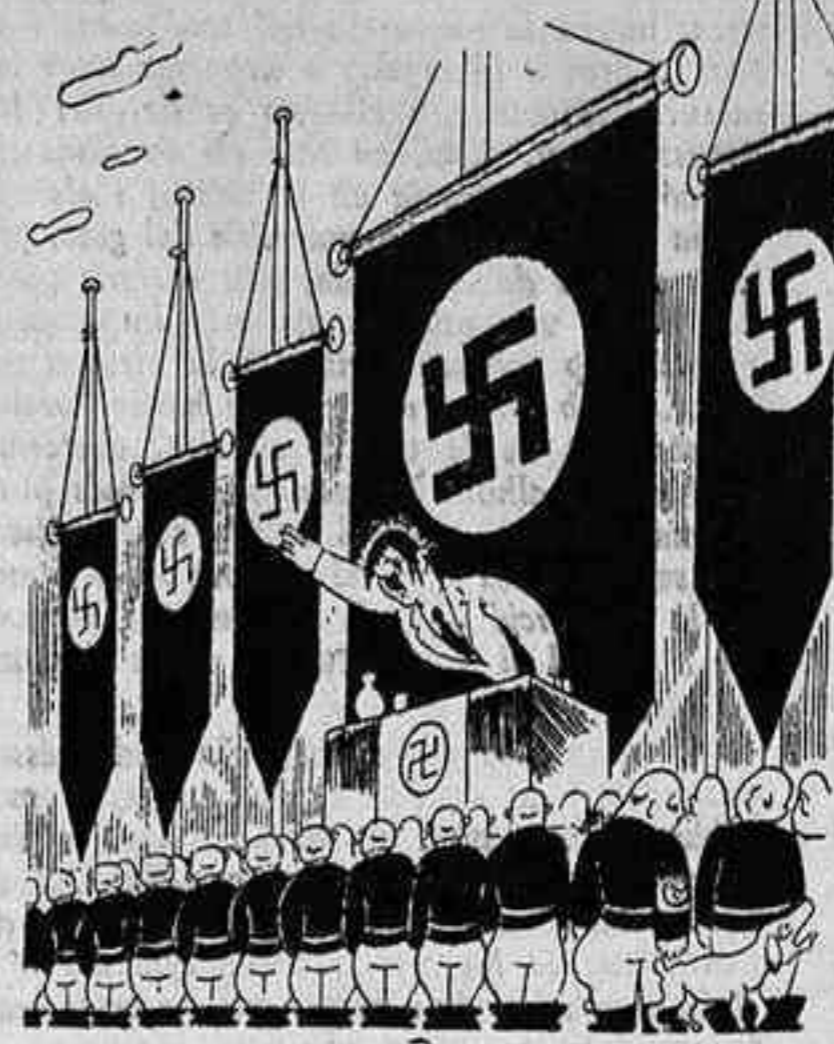
PANXACONTENTES, per MARTI BAS

La Pau — Socors! Em volen violar.
— No sé per què crida. No serà la primera vegada.

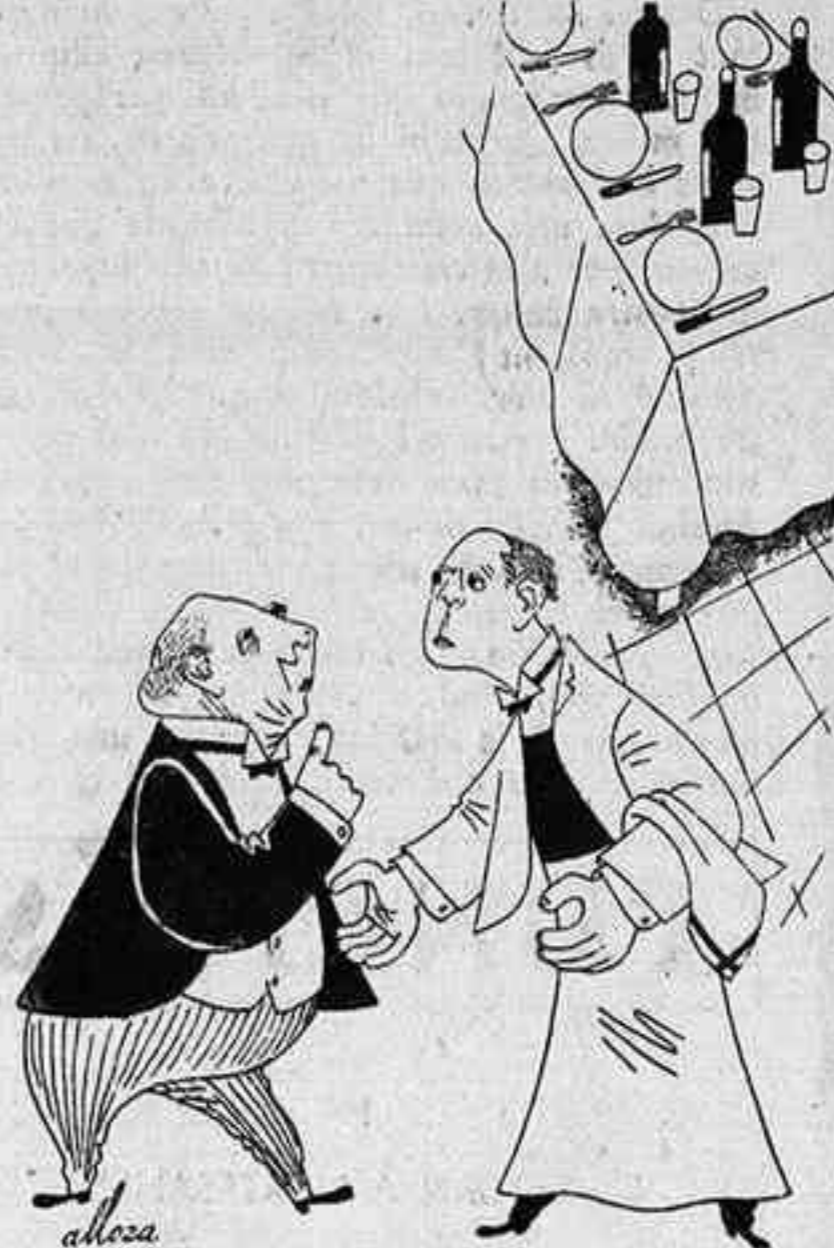
CONTE EUROPEU, per GUASP

— Totes dues estaven el llit?
— Sí, senyora; la gran va morir però l'altra estigué més greu.

NURENBURG, per CORC

— No, no és aquest; és aquell que hi ha allà dalt.

— Al banquet hi vindran també els representants d'Itàlia i d'Alemanya.

— Així hauran de comptar bé els coberts.

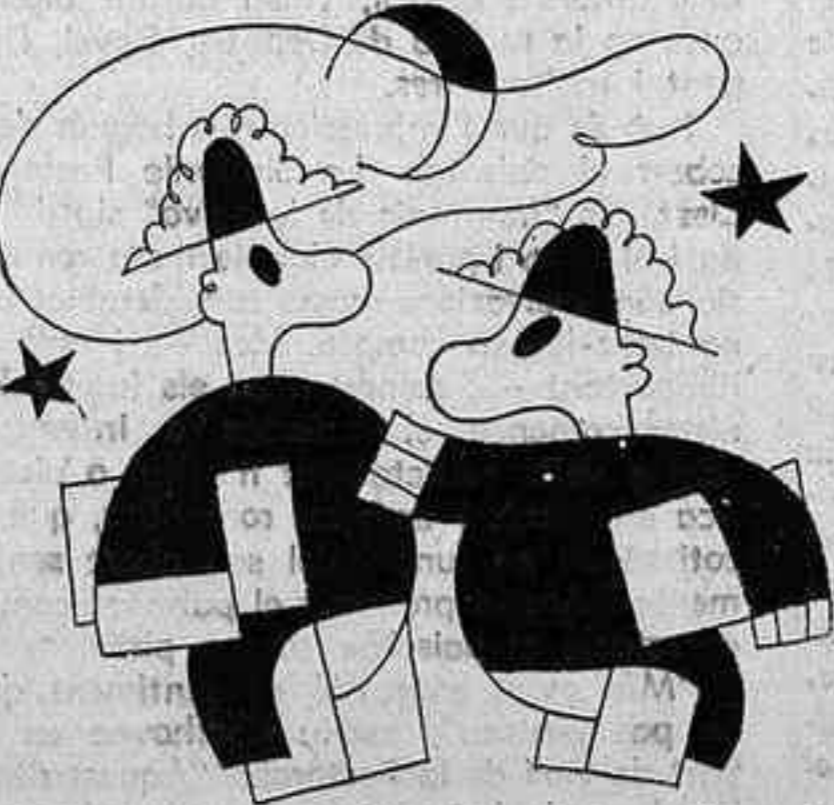

— Ell no diu res, però s'hi fixa.

COMPETENCIA, per MARTI BAS

— Aquest Hitler em fa ombra; ja fa quinze dies que els diaris ne parlen de mi.

TACTICA, per GUASP

— El discurs de Benès el llegien a les escoles.

— Sí; i el de Hitler a les cosernes.